

Петро ОПАНАЩУК,

доцент кафедри права та публічного управління Житомирського державного університету імені Івана Франка

Petro OPANASHCHUK,

Associate Professor of the Law and Public Administration Department, Zhytomyr Ivan Franko State University

<https://orcid.org/0000-0001-7164-4143>

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРОСТОРУ КРИЗЬ ПРИЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTІ

Формування Європейського Союзу стало можливим завдяки втіленню диференційованого підходу до різних форм інтеграції, що включає не лише економічну та політичну, але й гуманітарно-культурну складову. Початок такої інтеграції було закладено задовго до утворення Європейського Союзу. Результатом багаторічних інтеграційних процесів стало формування власної історичної свідомості та духовної культури, які лягли в основу нинішньої економічної, політичної та культурної єдності країн Європи. Але, в той же час, у процесі формування спільної європейської ідентичності неодноразово давалася взнаки подвійність між загальноєвропейськими культурними цінностями та певною політичною фрагментацією на рівні окремих країн [3].

В цих умовах Європейський Союз, а також провідні міжнародні організації, зокрема ЮНЕСКО та Рада Європи, активно впроваджують моделі інтегрованої гуманітарної політики. Серед основних напрямів цих зусиль виділяють розвиток культурних та креативних індустрій, що стимулюють інноваційні проекти та сприяють інтеграції культурних ініціатив у регіональні стратегії розвитку. Значна увага приділяється трансформації освітніх систем. Одночасно, важливим завданням є збереження культурної спадщини через розробку механізмів охорони історико-культурних цінностей, відновлення традиційних ремесел і підтримку мовного різноманіття, що є важливим елементом національної ідентичності. Крім того, значну роль відіграє формування умов для діалогу між різними етнічними, релігійними та конфесійними групами, що дозволяє зміцнювати соціальну солідарність і знижувати ризики конфліктів за рахунок досягнення взаємного розуміння та толерантності.

Усі наведені вище напрями гуманітарної політики ЄС виступають складовою концепції соціальної згуртованості, основи якої було закладено ще в 1957 р. На різних етапах інтеграції європейських країн дана концепція набувала нових форм й зазнавала суттєвих змін, адаптуючись до поточних викликів та соціально-економічних потреб. Якщо протягом перших десятиліть її реалізації політика згуртованості виступала швидше інструментом досягнення збалансованого регіонального розвитку, то на сучасному етапі вона все частіше розглядається як механізм формування цілісного загальноєвропейського гуманітарного простору. Для прикладу, серед пріоритетів політики

IMPLEMENTATION OF MECHANISMS FOR THE FORMATION OF A COMMON EUROPEAN HUMANITARIAN SPACE THROUGH THE PRISM OF THE CONCEPT OF SOCIAL COHESION

The article examines the specifics of the implementation of the concept of social cohesion of the European Union, as well as its impact on the formation of a common European humanitarian space. This process is accompanied by a gradual mixing of different cultures, languages, ethnic groups and religions, which leads to increased interaction between citizens of all EU member states. It is noted that the active implementation of the model of integrated humanitarian policy among European countries contributes to the formation of an open and multicultural society. It is concluded that the provisions of the concept of social cohesion can become a guideline for Ukraine, which will help to resolve many issues related to further consolidation of society.

Keywords: social cohesion, humanitarian space, humanitarian policy, European integration.

згуртованості на 2021-2027 рр. суттєва увага приділяється питанням інклюзивності освіти та навчання, сприяння навчанню протягом усього життя, а також рівному доступу до соціальних послуг й послуг охорони здоров'я. До цілей діяльності Європейського фонду регіонального розвитку на цей період віднесено посилення ролі культури та сталого туризму в економічному розвитку й соціальній інтеграції [2].

Таким чином, соціальна згуртованість виступає основою консолідації суспільства. Зокрема, у тексті спільної декларації міністрів країн-членів ЄС, відповідальних за політику згуртованості, яку було оприлюднено за результатами зустрічі в Празі у травні 2024 р., зазначається, що «згуртованість є двигуном європейської інтеграції, формує стійкість держав-членів та регіонів ЄС, наближаючи ЄС та європейські цінності до громадян, сприяючи зміцненню демократії, забезпеченню економічної та соціальної безпеки та відкритій стратегічній автономії ЄС» [2].

К.Фонсека, поглиблюючи дану думку, зазначає, що в основі концепції соціальної згуртованості лежить ідея згуртованості суспільства, пріоритетом для якого є благополуччя його членів, розвиток відчуття приналежності у поєднанні зі збереженням множинності цінностей та культур [4, с. 246]. При цьому слід зазначити, що культура є важливою складовою політики згуртованості Європейського Союзу, адже вона сприяє соціальній інтеграції, взаєморозумінню між народами, зміцненню європейської ідентичності та економічному розвитку на регіональному рівні. Підтримка культурних проєктів на місцевому рівні сприяє залученню громадян до спільних ініціатив, взаємному розумінню, подоланню стереотипів та зміцненню солідарності. Культурні події (фестивалі, виставки, театри, музеї) стимулюють взаємодію між різними соціальними та етнічними групами.

Станом на сьогодні положення концепції соціальної згуртованості інтегровані в найважливіші політики ЄС, відображені в багатьох програмних документах та концепціях, прийнятих європейськими інституціями. Так, у статті 174 Договору про функціонування ЄС політика згуртованості розглядається як один із ключових інструментів, що сприяють забезпеченню «загального гармонійного розвитку» ЄС [1]. На реалізацію заходів, передбачених політикою згуртованості, виділено третину довгострокового бюджету ЄС в межах багаторічної фінансової програми на 2021-2027 роки [2]. Ресурси фондів згуртованості виділяються й на інвестиції в розвиток культурної інфраструктури. Для прикладу, Європейським фондом регіонального розвитку здійснюється фінансування будівництва або відновлення культурних центрів, театрів, музеїв, бібліотек тощо. До найбільш масштабних європейських ініціатив, що інтегрують культуру в політику згуртованості, належать програми «Креативна Європа» та Європейські столиці культури.

Таким чином, реалізація політики згуртованості є одним із найбільш дієвих інструментів ЄС, покликаних сприяти зміцненню демократії та сприяти формуванню цілісного загальноєвропейського гуманітарного простору. Положення даної концепції можуть стати орієнтиром і для України, що сприятиме вирішенню багатьох питань, пов'язаних із подальшою консолідацією суспільства.

Список використаних джерел

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
2. Політика згуртованості: ЄС та Україна: аналітична записка / авт. кол.: А.Ткачук, Ю.Третьак, Р.Ткачук та ін.; за заг. ред. А.Такачука. URL: <https://www.prostir.ua/?library=polityka-zhurtovanosti-es-ta-ukrajina-analitychna-zapyska>
3. Chopin T. Europe and the identity challenge: who are «we»? URL: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0466-europe-and-the-identity-challenge-who-are-we>
4. Fonseca X., Lukosch S., Brazier F. Social Cohesion Revisited: a New Definition and How to Characterize It. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*. 2019. No 32 (2). P. 231-253.